

Dil xalqın sərvətidir

Dil hər bir xalqın milli sərvəti, mənəvi varlığının simvolu, həyat tərzinin ifadə formasıdır. Bütün fəaliyyəti boyu dilimizin inkişafının qayğısına qalan, Azərbaycan dilinin dövlət dili statusu almasında böyük xidmətləri olan Ulu Öndər Heydər Əliyev Azərbaycan dilindən danışarkən "Fəxr edə bilərik ki, bizim zəngin, böyük söz ehtiyatına malik olan Azərbaycan dilimiz var," - demişdir.

Tarixin çətin sınaqlarından uğurla çıxan Azərbaycan xalqı müxtəlif illərdə məruz qaldığı istilalara, təzyiqlərə baxmayaraq, öz ruhunun təzahürü olan bu müqəddəs əmanəti, ana dilimizi nəinki qoruyub saxlamış, həm də inkişaf etdirmişdir.

Ana dili millətimizin təsdiqini və milli özünüdərkini müəyyənləşdirən əsas amillərdən biridir. Milli-mənəvi sərvətimizdən, mənəviyyatımızdan bəhs olunanda, ilk növbədə, ana dilimiz yada düşür. Əgər bir xalqın ana dili yoxdursa, demək, həmin xalqın özü də yoxdur.

Əlbəttə ki, heç bir dil dövlət qayğısı olmadan inkişaf edə bilməz. XX əsrin acı həqiqətləri göstərdi ki, sovetlər imperiyasının uçarlarında xalqların ana dilini və milli-mənəvi dəyərlərini məhv etmək məqsədini qarşısına qoymuşdu. Azərbaycanda da bu xain,

mənfur siyasətin nəticəsində ana dilimiz unudurulmağa çalışılmış, adı, əlifbası tez-tez dəyişdirilmiş, dilimizi məhv etmək üçün "xüsusi" plan həyata keçirilmişdir. Amma bu plan baş tutmadı. 1969-cu ildə Ulu Öndər Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlişi ilə respublikamızda milli dilimizə olan münasibət də kökündən dəyişdi. SSRİ Konstitusiyasının qəbulundan sonra milli dillərin sıxışdırılması prosesi daha da gücləndirildi. Belə bir şəraitdə ana dili məsələsinin təbliği ilə məşğul olmaq böyük cəsarət tələb edirdi. 30-cu illərdə dil məsələsini qabardanlar Sibirə sürgün olunurdu. Hətta milli respublikaların rəhbərləri də ana dili məsələsini gündəmə gətirməkdə aciz idilər. Bütün bunlara baxmayaraq, ötən əsrin 70-ci illərinin əvvəllərində Ulu Öndər Heydər Əliyev respublikamızda milli dilimizə

olan münasibəti kökündən dəyişməyi bacardı.

1978-ci il aprelin 2-də IX çağırış Azərbaycan SSR Ali Sovetinin Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikası Konstitusiyasının layihəsi və onun ümumxalq müzakirəsinin yekunlarına həsr olunmuş VII sessiyasında məruzə ilə çıxış edən Ulu Öndər Heydər Əliyevin təklifi ilə 73-cü maddəni aşağıdakı redaksiyada vermək təklif olunmuşdur: "Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikasının dövlət dili Azərbaycan dilidir". Ulu Öndər bununla gələcək müstəqil dövlətçiliyin milli rəmzlərindən ən mühüm olanını həyata keçirdi.

O illərdə dövlət dili uğrunda ardıcıl mübarizə aparan Ümummilli Lider respublikanın ziyahlarını - şair və yazıçıları, sənət adamlarını səfərbər edərək ana dilini dövlət dili kimi yaşatmaq uğrunda mübarizəyə cəlb etmişdir.

Müstəqilliyimizin ilk illərində də dilimiz ciddi sınaq qarşısında qalmışdı. 1995-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası hazırlanarkən dövlət dilinin necə adlandırılması ilə bağlı müxtəlif təkliflər irəli sürülürdü. Təbii

ki, böyük əksəriyyətində dilimizin Azərbaycan dili adlandırılması dəstəklənirdi. Geniş müzakirələrdən sonra 1995-ci ildə ümumxalq səsverməsi yolu ilə qəbul olunmuş Konstitusiyanın 21-ci maddəsində Azərbaycan Respublikasının dövlət dilinin Azərbaycan dili olması hüquqi əsaslarla təsdiq olunmuşdur.

Dil siyasəti Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyevin fenomenal fəaliyyətində xüsusi yer tutmuşdur. Respublikamızda ana dili siyasətinin formalaşdırılması, dövlət dilinin təbii işinin təkmilləşdirilməsi, beynəlxalq aləmdə nüfuzunun artırılması onun adı ilə bağlıdır. Ulu Öndər ana dilinin qorunması, inkişaf etdirilməsi, zənginləşdirilməsi istiqamətində müxtəlif taleyüklü fərman və sərəncamlar qəbul etmiş, dilimizin hüquqi statusunu, təbii və tədrisi üçün zəruri olan tədbirləri müəyyənləşdirmişdir.

Ulu Öndər Heydər Əliyev yeni inkişaf dönməsində yaranmış vəziyyəti nəzərə alaraq 2001-ci il iyunun 18-də "Dövlət dilinin təbii işinin təkmilləşdirilməsi haqqında"

fərman imzalamışdır. Dövlətimizin dil siyasətinin müəyyənləşməsi, formalaşması və möhkəmləndirilməsi baxımından müstəsna əhəmiyyət daşıyan bu tarixi fərman dövlət dili ilə bağlı hərtərəfli və geniş məlumatları özündə ehtiva edir. Azərbaycan dilinin, milli dəyərlərin qoruyucusu Ulu Öndərin elə həmin fərman ilə də Azərbaycan Prezidenti yanında Dövlət Dil Komissiyası yaradılmışdır.

Xatırladaq ki, ölkəmizdə Azərbaycan əlifbası və Azərbaycan dili gününün qeyd edilməsi də Ulu Öndərin adı ilə bağlıdır. "Azərbaycan əlifbası və Azərbaycan dili gününün təsis edilməsi haqqında" 2001-ci il 9 avqust tarixli fərmanına əsasən, hər il avqustun 1-i Azərbaycan Əlifbası və Azərbaycan Dili Günü kimi qeyd edilir.

Ulu Öndər 2002-ci il sentyabrın 30-da "Azərbaycan Respublikasında dövlət dili haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununu imzalamaqla Azərbaycan dilinin dövlət dili olaraq işlədilməsini, müstəqil dövlətçiliyin başlıca əlamətlərindən biri oldu-

ğunu bir daha təsdiq etmiş, Azərbaycan dilinin təbii işi, qorunması və inkişafına sədaqətini nümayiş etdirmiş, dünya azərbaycanlılarının Azərbaycan dili ilə bağlı milli-mədəni özünüifadə ehtiyaclarının ödənilməsi üçün də zəmin yaratmışdı.

Dil həm də mənsub olduğu xalqın tanınmasında əhəmiyyətli rol oynayan mühüm amillərdən biridir. Bu mənada onun təbliği edilməsi, beynəlxalq aləmdə nüfuzunun artırılması olduqca vacibdir. Qürurverici haldır ki, dövlətimizin nüfuzu artdıqca dilimizin mövqeyi də güclənir. Bu gün Azərbaycan dili dünyanın müxtəlif universitetlərində tədris olunur. Ayrı-ayrı xalqların nümayəndələri milli dilimizə maraq göstərir, onu öyrənməyə çalışırlar.

Dilimizin dərin bilicisi olan Heydər Əliyevin ana dilinə olan böyük sevgi və qayğısı bu gün hər bir azərbaycanlı üçün əsl nüsxə olmalıdır.

*Elşən QƏNİYEV,
"Azərbaycan"*